

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 21.11.2011
KOM(2011) 782 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Meristrategian laadinta Atlantin valtameren alueelle

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN KOMITEALLE

Meristrategian laadinta Atlantin valtameren alueelle

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

1. SOVELTAMISALA

EU:n länsirajan merkkinä oleva Atlantti on maailman toiseksi suurin valtameri. Tällä tiedonannolla vastataan Euroopan unionin (EU) neuvoston¹ ja Euroopan parlamentin² pyyntöön. Siinä ehdotetaan EU 2020 -strategian³ ja sen lippulaiva-aloitteiden mukaista johdonmukaista ja tasapainoista lähestymistapaa, joka edistäisi alueellista yhtenäisyyttä ja ottaisi huomioon kansainvälisen ulottuvuuden.

Samalla kun uuden toimintamallin ensisijaisena tavoitteena olisi auttaa Atlantin rannikolla eläviä ja työskenteleviä yhteisöjä toimimaan uusien taloudellisten realiteettien edellyttämällä tavalla, siinä tunnustetaan, että myös EU:lla on vastuu maailman valtamerien hoidosta. Laajasti ottaen strategia kattaa viiden EU:n jäsenvaltion, joilla on Atlantin rantaviivaa, eli Ranskan, Irlannin, Portugalin, Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan rannikot, aluevedet ja lainkäyttövaltaan kuuluvat vedet⁴ sekä kansainväliset vedet, jotka lännessä ulottuvat Pohjois- ja Etelä-Amerikkaan, idässä Afrikkaan ja Intian valtamereseen⁵, etelässä Eteläiseen jäämereen ja pohjoisessa Pohjoiseen jäämereen⁶. Mainittua viittä EU:n jäsenvaltiota koskevien, niin kansallisella kuin alueellisellakin tasolla toteutettavien toimien lisäksi tavoitteena on, että strategiaan sitoutuvat myös muut kyseistä aluetta käyttävät EU-valtiot sekä sellaiset kansainväliset kumppanit, joilla on siihen rajoittuvia vesialueita. On myös tarpeen tarkastella Islannin EU-jäsenyyden mahdollisia vaikutuksia.

Kaikki ehdotettavat toimet on tarkoitus rahoittaa nykyisistä ohjelmista, eikä niistä kohdistuisi EU:n talousarvioon uusia vaikutuksia.

2. HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

Atlanttia koskevat haasteet ja mahdollisuudet voidaan ryhmitellä viiteen aihealueeseen. Ne eivät kuitenkaan ole toisistaan erillisiä, vaan yhteen aihealueeseen

¹ Yhdennettyä meripolitiikkaa koskevat neuvoston päätelmät, 14.6.2010.

² Päätöslauselma EU:n strategiasta Atlantin aluetta varten, 9.3.2011 (viite B7-0165/2011).

³ KOM(2010) 2020.

⁴ Tässä yhteydessä ei tarkastella Pohjanmeren rannikko- ja vesialueisiin liittyviä haasteita, jotka ovat jossain määrin erilaisia. Mahdollisen Pohjanmerestrategian laatimisesta ei vielä ole tehty päätöstä.

⁵ Nämä kattavat syrjäisimpiin alueisiin lukeutuvat Azorit, Kanariansaaret, Ranskan Guayanana, Gadeloupen, Madeiran, Martiniquen, Saint-Barthélemy ja Saint-Martinin.

⁶ Arktista aluetta varten on kehitelty oma EU:n toimintamalli, ks. KOM(2008) 763.

kuuluvat toimet voivat vaikuttaa myös toisen aihealueen tavoitteisiin, ja ne kaikki edistävät osaltaan yleistavoitetta kestävien työpaikkojen ja kestävä kasvun luomisesta.

2.1. Ekosysteemiperustaisen lähestymistavan täytäntöönpano

Ihmisen toimintaa on hallinnoitava Atlantilla niin, että tuloksena on terve ja tuottava ekosysteemi. Tämä toteutetaan parhaiten siten, että kaikkia mereen vaikuttavia toimia hallinnoidaan yhteisesti. Ekosysteemiperustainen lähestymistapa on merien hoidon perusta sekä yhteisessä kalastuspolitiikassa että meristrategiapuitedirektiivissä⁷. Kummassakin välineessä viitataan suurempaan yhtenäisyyteen⁸. Atlantin alueella täytäntöönpanomenettelyt kestävä kalastuksen turvaamiseksi ja ympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi ovat kuitenkin käytännössä suurelta osin erilliset ja edellyttävät lisäpanostusta.

Tästä syystä Atlantti-strategiassa olisi keskityttävä seuraaviin näkökohtiin:

- Kalastus on ollut yksi talouden keskeisistä aloista Atlantin kummallakin puolen, ja alueen kalastuksen osuus EU:n kalastuslaivaston purettujen saaliiden kokonaismäärästä on yhä noin kolmannes⁹. Tuonnin arvon perusteella neljäsosa EU:hun tuotavasta kalasta tulee Norjasta ja Islannista. Yhteisen kalastuspolitiikan uudistusta koskevassa ehdotuksessa¹⁰ esitetään kyseisten kantojen hoitamista niin, että saavutetaan kestävä enimmäistuotto ja samalla säilytetään elollisiin vesiluonnonvaroihin perustuvat hyödykkeet ja palvelut nykyisille ja tuleville sukupolville. Asiassa onkin edistytty huomattavasti. Esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien päätöslauselmien 61/105 ja 64/72 mukaisesti molemmat Pohjois-Atlantin alueelliset kalastuksenhoitojärjestöt, Koillis-Atlantin kalastuskomissio ja Luoteis-Atlantin kalastusjärjestö, ovat sulkeneet kalastusalueita pohjatroolikalastukselta, ei pelkästään syvänmeren kalakantojen kestävyys varmistamiseksi pitkällä aikavälillä vaan myös haavoittuvien meriekosysteemien säilyttämiseksi sienieläimet ja koralli mukaan luettuina. Tätä toimintaa olisi kuitenkin tehostettava. Yksittäisten lajien hoidosta on siirryttävä monia lajeja koskeviin pitkäaikaisiin suunnitelmiin, joissa ekosysteemi otetaan huomioon nykyistä laajemmin. Atlantin rantavaltioihin kuuluvien jäsenvaltioiden on otettava vastaan kalastuspolitiikan uudistuksen tarjoamat alueellistamismahdollisuudet Atlanttiin sovellettavien teknisten toimenpiteiden hyväksymistä varten. Komissio aikoo tehdä ehdotuksen asiaan kuuluvasta toimintakehyksestä heti, kun säädös yhteisen kalastuspolitiikan uudistamisesta on annettu.
- Vesiviljelyllä voidaan EU:ssa tyydyttää se osa terveellisten ja kestäväällä tavalla tuotettujen kalatuotteiden kysynnästä, jota ei pystytä kattamaan pyydetyillä saaliilla. Voimakkaan vuoroveden mukana virtaavat Atlantin puhtaat rannikkovedet tarjoavat mahdollisuuden tyydyttää tätä kysyntää varmistaen,

⁷ Ks. erityisesti EUVL L 164, 25.6.2008, s. 19, 1 artiklan 3 kohta: Meristrategioissa ihmisen toiminnan hallintaan sovelletaan ekosysteemiin perustuvaa lähestymistapaa.

⁸ Ks. esim. meristrategiadirektiivin johdanto-osan 39 ja 40 kappale sekä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan asetusehdotuksen 2 artiklan 4 kohta.

⁹ Pohjanmeri pois luettuna.

¹⁰ KOM(2011) 417, Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus.

että kilpailukyky säilyy maailmanmarkkinoilla ja ympäristönäkökohdat otetaan huomioon. Nykyisellään vesiviljelyn laajentumista Atlantin rannikolla rajoittaa kuitenkin tilan puute. Tutkimuksen kehittyessä uudet teknologiat ja innovatiiviset tekniset menettelyt mahdollistavat alan siirtymisen yhä ulommas merelle, ja tilan jakaminen muiden infrastruktuurien, kuten tuulipuistojen, kanssa on mahdollisuus, jota olisi mietittävä aina uutta lupamenettelyä käynnistettäessä. Tämän vuoksi strategiassa on painotettava aluesuunnittelun käyttöä välineenä, jolla ekosysteemiperustainen lähestymistapa voidaan panna täytäntöön Atlantin alueella. Tällaisen toimintatavan odotetaan lisäävän suojeltujen alueiden yhtenäisyyttä, yhteenliitettävyyttä ja kestävyyttä Atlantilla luonnon monimuotoisuutta koskevan EU:n toimintasuunnitelman mukaisesti.

Yhdennetyn meripolitiikan ja alueellisen yhteistyön EU-välineillä tuetaan jo nyt aluesuunnittelua ja rannikkoalueiden hoitoa Atlantilla koskevia pilottihankkeita. Euroopan komissio selvittää parhaillaan vaihtoehtoja näihin mekanismeihin sovellettavaksi jäsenneilymmäksi toimintamalliksi, jota käyttäen Atlantin rannikolla sijaitsevat jäsenvaltiot ja Atlanttiin liittyvät sidosryhmät voisivat toteuttaa ekosysteemiperustaista lähestymistapaa.

- Veden kierto Atlantin valtameressä aiheuttaa muutoksia Euroopan maa- ja meriekosysteemeissä. Euroopan ilmastoa koskevien tulevien muutosten ennustaminen ja näihin muutoksiin sopeutuminen ei onnistu, jollei Atlanttia ymmärretä nykyistä paremmin. Tämä edellyttää avaruudesta tapahtuvaa ja merellä toteutettavaa havainnointia koskevaa kestäväää järjestelmää keskeisten merta koskevien muuttujien seuraamiseksi. Eurooppalaiset ja pohjoisamerikkalaiset kumppanit osallistuvat Argo-ohjelmaan, jossa on seurattu keskeytyksettä Pohjois-Atlantin lämpötilaa ja suolapitoisuutta 900:n poijun avulla. Komissio aikoo selvittää vaihtoehtoisia tapoja, joilla tätä valtameren havainnointijärjestelmää voitaisiin tukea, sekä valmistella yhdessä kumppanien kanssa sen laajentamista niin, että seuranta ulottuisi nykyistä suurempiin syvyyksiin ja käsittäisi myös biogeokemiallisia ja fysikaalisia muuttujia.

2.2. Euroopan hiilijalanjäljen pienentäminen

Koska ilmastomuutoksen hillitseminen on erottamaton osa EU:n kaikkia politiikkoja, strategiassa olisi keskityttävä seuraaviin seikkoihin:

- Tuulet ovat Atlantilla on voimakkaampia kuin muilla Euroopan rantoja huuhtovilla merillä. Valtameri ei pelkästään tarjoa puhdasta energiaa, vaan se myös vähentää osaltaan riippuvuutta etäällä sijaitsevista fossiilisen polttoaineen lähteistä. Tuuliturbiinit sisältyvät EU:n strategiseen energiateknologiasuunnitelmaan, ja niitä ollaan jo siirtämässä ulommas merelle¹¹ voimakkaampien tuulien hyödyntämiseksi ja maisemavaikutusten vähentämiseksi. Merituulipuistojen yleistyminen Atlantilla merkitsee ratkaisevan tärkeitä teollisia toimintamahdollisuuksia satamille, jotka toimittavat niille palveluja. On mahdollista, että vuoteen 2020 mennessä noin

¹¹ KOM(2008) 768, 13.11.2008.

20 prosenttia merelle asennetusta Euroopan tuulivoimakapasiteetista on Atlantilla.

- Atlantin voimakkaiden aaltojen ja vuorovesivirtausten tarjoamat mahdollisuudet on niin ikään hyödynnettävä. Vuorovesienergian ennustettavuus voi kompensoida tuulienergian vaihtelevuutta. Saaret voivat saada suuren osan energiastaan merestä. Uusiutuvan merienergian menestykseks ja laajamittainen käyttö voi kuitenkin toteutua vain, jos pystytään takaamaan verkkoyhteydet, joilla päätuotantokeskukset yhdistetään kulutuskohteisiin. Kymmenen Euroopan maata sopi joulukuussa 2010 offshore-sähköverkon rakentamisesta Pohjanmerelle. Komissio aikoo ehdottaa energiainfrastruktuurien täytäntöönpanon uusissa suuntaviivoissa, että Irlanninmeri yhdistetään Pohjanmeren ja Itämeren kanssa ”pohjoisten merien offshore-verkoksi”, jota pidetään ensisijaisena energiainfrastruktuurina. Tämä nopeuttaa lupien myöntämisprosessia.

Komissio aikoo toteuttaa neuvoston pyynnön¹² ja selvittää Euroopan energiapolitiikan ja yhdenmety meripolitiikan väliset synergiat tavoitteena edistää merienergian tuotantoa, erityisesti aalto-, vuorovesi-, virtaus- ja lämpögradienttilähteistä, mukaan luettuna Atlantilta saatava energia.

- Meriliikenteessä tapahtuvat muutokset vaikuttavat myös hiilijalanjäljen vähentämiseen Atlantilla.

Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) tuella käydään parhaillaan neuvotteluja kansainvälisistä merikuljetuksista johtuvien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Energiatehokkuutta mittaavan suunnitteluindeksin hyväksyminen vähentää vuoden 2013 jälkeen rakennettujen laivojen päästöjä. Päästötavoitteet saattavat pienemmän polttoainekulutuksen laivoja suosiessaan vaikuttaa Atlantin laivareitteihin. Atlanti-strategiassa olisi otettava huomioon Atlantin laivaliikenteen toimintamahdollisuudet yhä kasvavan liikenteen ja hiilidioksidipäästöjen vähentämisen asettamissa rajoissa.

Päästöjä vähentää myös rahtiliikenteen siirtyminen maalta merelle. EU:n tuoreen liikennettä käsittelevän valkoisen kirjan mukaisesti toimet vesiliikenteen integroimiseksi Euroopan liikenneverkkoihin ovat paraikaa käynnissä. Atlantin rannikolla ei ole yhtään Euroopan megaluokan satamaa vaan pikemminkin joukko tärkeitä pienempiä satamia, ja hanketta edistetään jo meneillään olevissa EU:n ”merten moottoritiet” -hankkeissa Bilbaon ja Zeebruggen sekä Sinesin ja La Spezian välisillä reiteillä sekä uudella Gijónin ja Saint-Nazaren välisellä reitillä, jota on tarkoitus kehittää edelleen reittiliikenteen kasvattamiseksi. Nantes-Saint-Nazairen ja Vigon välille suunnitellaan uutta reittiä, jota on tarkoitus laajentaa myöhemmin Le Havreen ja Algésirasiin. Brestin ja Leixõesin välille on tarkoitus avata yhteys vuonna 2014. Atlantin alueen viranomaiset harkitsevat multimodaalisten liikennekäytävien laajentamista osana Euroopan laajuisia liikenneverkkoja (TEN-T). Muita EU:n toimia lähimerenkulun tehostamiseksi Atlantilla ovat

¹² Yleisten asioiden neuvosto, 16. marraskuuta 2009.

esteettömän eurooppalaisen meriliikennealueen¹³ ja Blue Belt -hankkeiden toteuttaminen hallinnollisten rasiitteiden, kuten tullimenettelyjen, vähentämiseksi EU:n sisäiseltä rahtiliikenteeltä. Komissio aikoo arvioida edistymistä viimeistään vuonna 2012. Yhdysvaltojen merenkulkuhallinnon kanssa meriliikenteestä käytävän vuoropuhelun tuloksena laadittiin vuonna 2011 lähimerenkulkua koskeva yhteistyöpöytäkirja. Alueviranomaisten pohdinnat, komission edistymiskertomus sekä muiden merenkulkuviranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä saadut kokemukset otetaan huomioon Atlanti-strategian pyrkimyksissä lisätä lähimerenkulkua.

2.3. Atlantin merenpohjan luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen

Atlantin merenpohjan luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä silmällä pitäen strategiassa olisi keskityttävä seuraaviin näkökohtiin:

- Komission tuoreessa tiedonannossa perushyödykemarkkinoihin ja raaka-aineisiin liittyviin haasteisiin vastaamisesta¹⁴ korostetaan tarvetta lisätä investoimista Euroopan luonnonvaroihin varmistaen samalla, että mineraalien louhinta tapahtuu turvallisissa olosuhteissa ympäristön ja työvoiman tarpeita kunnioittaen. Kansainvälinen merenpohjajärjestö hyväksyi vuonna 2010 monimetallikonkreetioiden etsintää ja tutkimista koskevat säännöt¹⁵, ja heinäkuussa 2011 se myönsi etsintäluvan Keski-Atlantin selänteeseen pohjoisella osalla sijaitsevaa aluetta varten. Järjestön nykyiset toimeksiannot koskevat pääasiassa pitkän aikavälin geologisia ja ympäristöä koskevia, julkisin varoin rahoitettavia selvityksiä, ei niinkään kaupallisiin perustein tehtäviä mineraalitutkimuksia. Innovaatiounionia koskevassa EU2020-lippulaiva-aloitteessa hahmotellulla eurooppalaisella raaka-ainekumppanuudella¹⁶ on tarkoitus edistää tutkimusta ja innovointia merten raaka-aineiden kestävä saatuuden turvaamiseksi.
- Merentutkimuslaitoksilla Atlantin molemmin puolin on hyvät edellytykset syventää ymmärtämystä siitä, miten valtameriluonnon suurta monimuotoisuutta voidaan vielä hyödyntää elintarvikkeiksi, polttoaineiksi ja lääkkeiksi sen ekosysteemitoinnin samalla säilyttäen. Laitokset tekevät yhä enemmän yhteistyötä. Viisi Atlantiin ulottuvaa EU-valtiota ja muut EU:n jäsenvaltiot sekä Norja ja Islanti tekevät jo nyt yhteistyötä seitsemänteen puiteohjelmaan¹⁷ liittyvän SEAS-ERA-koordinoitujen¹⁸ puitteissa ja laativat parhaillaan terveitä ja tuottavia meriä ja valtameriä koskevaa uutta yhteistä ohjelma-aloitetta¹⁹ työn jakamiseksi kansallisten merentutkimusohjelmien kesken. Vaikka transatlanttisten kumppanuuksien perustaminen on ollut vaikeaa, koska rahoitusmahdollisuuksien ajoitus on yhdenmukaistettava, komissio pyrkii määrittelemään järjestelyt, joilla Atlantin kummankin puolen organisaatiot voisivat osallistua yhteisiin hankkeisiin.

¹³ KOM(2009) 10, 25.1.2009.

¹⁴ KOM(2011) 25, helmikuu 2011.

¹⁵ ISBA/6/A/18, liite.

¹⁶ KOM(2010) 546 lopullinen.

¹⁷ Pääasiallinen väline, jolla EU rahoittaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä.

¹⁸ SEAS-ERA: Towards Integrated Marine Research Strategy and Programmes – <http://www.seas-era.eu>.

¹⁹ <http://www.jpi-oceans.eu>.

- Tutkimuslaitosten ja muiden viranomaisten tuottamien tietojen saanti ei ole aina ollut helppoa. EU:n aloitteessa ”Meriosaaminen 2020”²⁰ on tarkoitus tukea yrityksiä ja suojeluviranomaisia tarjoamalla meritietojen hakua varten yksi yhteinen portaali, jossa tiedot on järjestetty merialueittain. Näin vähennetään rannikko- ja meri-infrastruktuurien suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä tarvittavien tietojen yhteenkokoamisesta aiheutuvia kustannuksia. Meritiedon saatavuus ei pelkästään paranna nykyisten toimintaprosessien kilpailukykyä vaan kannustaa myös innovointiin, kun tiedot ovat sellaisten tutkijoiden ja pienten yritysten käytettävissä, joilla tätä mahdollisuutta ei ole aikaisemmin ollut. Tarkoitus on, että EU:n toimilla myös edistetään globaaleja avoimen pääsyn aloitteita, joihin kuuluvat mm. GEBCO²¹ ja OneGeology²². Strategiassa olisi tarkasteltava mahdollisuuksia, joita nämä hankkeet avaavat Atlantin alueelle.

2.4. Reagoiminen uhkiin ja hätätilanteisiin

EU:n on oltava valmistautunut Atlantilla ilmeneviin uhkiin ja hätätilanteisiin, joiden syynä voivat olla onnettomuudet, luonnonkatastrofit tai rikollinen toiminta. Atlantin valtameren alueella tärkeimpiä näkökohtia ovat seuraavat:

- Tärkeiden meriturvallisuutta koskevien oikeudellisten välineiden hyväksyminen, viimeisimpänä kolmas meriturvallisuuspaketti vuonna 2009²³, on pienentänyt laivaonnettomuuksien riskiä. Bonnin ja Lissabonin sopimukset²⁴ ovat parantaneet jäsenvaltioiden välistä koordinoitua merionnettomuuksiin valmistautumisessa ja reagoimisessa. Pariisin yhteisymmärryspöytäkirjan seurauksena tehdään vuosittain yli 24 000 laivatarkastusta. Onnettomuuksia voi kuitenkin yhä tapahtua, ja Atlantin merenpohja on suojaton erilaisia luonnonilmiöitä vastaan, esimerkkinä Vendéen aluetta vuonna 2010 koetelleet myrskyt. Ilmaston muuttuminen ihmisen mereen kohdistamien vaikutusten lisäksi merkitsee sitä, ettei tulevaisuutta voi ennakoida menneen perusteella. Odottamattomaan on aina varauduttava.

Kriisitilanteissa ensimmäiset tunnit ovat äärimmäisen tärkeitä, ja paikallisesti vaikuttavissa tapahtumissa tarvitaan apua naapureilta. Myrskyjen, maanjäristysten, tsunamien, ydinonnettomuuksien, tulokaslaji-invaasioiden ja öljyonnettomuuksien varalta on oltava mekanismit valmiina. Ennakkovaroituksia varten tarvitaan jatkuvaa seurantaa merellä, nopeaa tiedonsiirtoa, valmiusryhmien koordinoitua ja asiantuntija-avun hankintaa. Komissio johtaa ennaltaehkäisyyn ja valmistautumiseen liittyvää työtä. Siihen kuuluu myös riskienhallintapolitiikka²⁵, joka yhdistää rajat ylittäviä

²⁰ Komission tiedonanto *Meriosaaminen 2020: meritiedolla ja seurannalla älykkääseen ja kestäväan kasvuun*, KOM(2010) 461, 8.9.2010.

²¹ Valtamerten yleinen batymetrinen kartta.

²² Maailman maaperä- ja kallioperäkarttoja koskeva kansainvälinen aloite, joka käynnistettiin vuonna 2007 kansainväliseen ”Planeetta-maa” teemavuoteen liittyen.

²³ Asetukset, annettu 23.4.2009 (EUVL L 131, 28.5.2009), ja niihin liittyvät direktiivit.

²⁴ Lissabonin sopimuksessa määrätään kansainvälisen toimintakeskuksen toteutuksesta Koillis-Atlantilla sattuvia pilaantumisvahinkoja varten (CILPAN).

²⁵ Riskien arviointi- ja kartoitusohjeet katastrofinhallintaa varten, SEC(2010) 1626.

onnettomuuksia koskevat uhat ja riskien arvioinnin päätöksentekoon ja skenaarioiden suunnitteluun. Suurten onnettomuuksien yhteydessä EU:n pelastuspalvelumekanismi auttaa jäsenvaltioilta ja Euroopan meriturvallisuusvirastolta saatavan avun koordinoinnissa ja kuljetuksissa. Tässä voivat auttaa myös ympäristön ja turvallisuuden maailmanlaajuisen seurantajärjestelmän meripalvelulta saatavat tarkat ennusteet. Se laatii erillisiä ennusteita luoteisen mannerjalustan, Iberian niemimaan ja Biskajanlahden vesialueille. Atlantin rantaviivan ja rannikolla elävän väestön suojelusta vastaavien kansallisten ja alueellisten viranomaisten olisi harkittava EU:n alueellisten yhteistyöohjelmien puitteissa hankkeita valmiuksien testaamiseksi ja sitouduttava aktiivisesti EU:n pelastuspalvelumekanismiin.

- Atlantti mahdollistaa Euroopan kaupankäynnin. Euroopan toimitusvarmuuden on oltava ehdoton, ja ase-, ihmis- ja huumekaupan on loputtava. EU:n ja Yhdysvaltojen talouksien osuus maailman BKT:stä on noin puolet ja maailman kauppavirroista lähes kolmannes. Kesäkuussa 2011 nämä kumppanit sopivat vaatimusten vastavuoroisesta tunnustamisesta vähentääkseen sääntelystä johtuvaa kaupan vaikeutumista kuitenkin niin, että samalla taataan elintärkeän transatlanttisen toiminnan turvallisuus. Muiden tärkeiden merireittien osalta strategiana on valmiuksien kehittäminen rannikkovaltioissa. Parhaillaan on työn alla tarvearvio, jonka perusteella on tarkoitus ratkaista, minkälaisilla toimenpiteillä voitaisiin vakausvälinettä käyttäen vähentää merirosvousta, aseellisia ryöstöjä ja pankkivankien ottoa Guineanlahdella.

Euroopan meriturvallisuusviraston SafeSeaNet-verkko kokoaa jo yhteen laivoista tehtävät pakolliset ilmoitukset ja toimii yhdyskäytävänä rannikkoasemien poimimille alusten automaattisen tunnistusjärjestelmän signaaleille. Kalastusaluksia jäljitetään alusten satelliittiseurantajärjestelmällä, ja kaukotunnistus- ja paikannusjärjestelmä (*Long Range Identification and Tracking system*) mahdollistaa kaikkien yli 300 tonnin matkustaja- ja rahtialusten seurannan tuhannen meripeninkulman säteellä Euroopan rannikosta. On myös osoitettu, että laivoja voidaan jäljittää vieläkin kauempaa muita tekniikoita käyttäen²⁶. Salakuljetusta, laitonta kalastusta, laitonta kauppaa ja muita vastaavia uhkia vastaan taistelevilla toimijoilla ei kuitenkaan ole vielä mahdollisuutta saada tilanteesta kattavaa kuvaa, koska eri viranomaisten väliset tietojen jakamista koskevat sopimukset eivät vielä ole kaikilta osin voimassa. Sen vuoksi Atlantin alueet hyötyvät toteutusvaiheessa olevista, yhteisen tietojenvaihtoympäristön kehittämiseen tähtäävistä EU:n toimenpiteistä. Tämä ympäristö yhdistää toisiinsa laitonta muuttoliikettä ja rajat ylittävää rikollisuutta koskevaan tietojenvaihtoon liittyvät järjestelmät, kuten Euroopan rajavartiolaitosjärjestelmän (Eurosur), ja SeaSafeNet-järjestelmän. Tietojen jakaminen ei ole vain EU:n sisäinen asia. Esimerkiksi syyskuussa 2011 Yhdysvallat ja Euroopan unioni sopivat laitonta, ilmoittamatonta ja sääntelemätöntä kalastusta koskevien tietojen jakamisesta. Atlantti-strategiassa olisi keskitettävä huomio siihen, että jakamisesta saadaan paras mahdollinen hyöty.

²⁶ Esimerkiksi satelliiteilla, jotka poimivat laivan lähettämän alusten automaattisen tunnistusjärjestelmän signaalin.

2.5. Sosiaalisesti osallistava kasvu

Atlantin rannikon suurista vaihteluista huolimatta monilla alueen yhteisöillä on yhteisinä ongelmina kalastukseen ja laivanrakennukseen liittyvän työllisyyden heikkeneminen, massaturismin siirtyminen aurinkoisemmille seuduille ja yhä useampien ikääntyvien ihmisten valinta muuttaa rannikolle eläkepäiviksi. Haasteena on varmistaa, että rannikolle luodaan uusia suuren lisäarvon työpaikkoja ja että uudessa taloustilanteessa työtä etsivillä olisi näissä töissä tarvittavat taidot.

- Meriasioden asiantuntemuksen säilyttämiseksi ja meriammattien houkuttelevuuden palauttamiseksi tarvitaan nykyistä laajempaa koulutuksen vastavuoroista tunnustamista, joka koskee myös seuraavan sukupolven merentutkijoita²⁷, uudelleen koulutusta ja ammattipätevyyksiä. Meriammateista eläkkeelle jääneiden henkilöiden kokemusta on hyödynnettävä aiempaa paremmin, ja nuoret on saatava kiinnostumaan alasta. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kalastajien ja merimiesten työoloista olisi jatkuttava. Komissio on aloittanut vuodelta 2005 olevan ammattipätevyyksiä koskevan direktiivin arvioinnin, jonka päättävät vuonna 2011 annettava vihreä kirja ja vuonna 2012 tehtävä direktiivin tarkistus. Strategian olisi pyrittävä tuomaan Atlantin meriteollisuuden panos tähän työhön.

Meriteollisuuden ja oppilaitosten alueellisia klustereita muodostamalla voidaan turvata ammattitaitoinen työvoima ja edistää työntekijöiden liikkuvuutta alojen sisällä. Esimerkiksi Brestin offshore-teollisuudelle on hyötyä lähellä sijaitsevista meriasioden opetusta ja tutkimusta tarjoavista laitoksista. Irlannin Marine Instituten SmartOcean-aloitteessa palkataan monikansallisia it-alan yrityksiä ja pieniä yrityksiä kehittämään meriteollisuudelle suuren lisäarvon tuotteita. Uuden viestintätekniikan tulo alalle merkitsee sitä, että kriittinen massa maantieteellisesti toisistaan erillään toimivia yrityksiä ja tutkijoita voi perustaa virtuaaliklustereita. Strategian olisi kannustettava tällaisten klustereiden muodostamiseen alueellisten yhteistyöhankkeiden kautta.

- Matkailu voi valistuneiden matkailijoiden²⁸ ansiosta auttaa elvyttämään joitakin Atlantin rannikkoalueita, mutta laadukkaiden työpaikkojen tukemiseksi tarvitaan ympärivuotista eikä vain kesäaikaan käytävää kauppaa. Atlantin luonnon karu kauneus, luonnon monimuotoisuus, perinteinen mereneläviin perustuva keittotaito ja kelttikulttuuri ovat helposti hyödynnettävissä olevia valtteja. Mereen liittyvä virkistys- ja harrastetoiminta on merkittävä tulolähde, ja se luo laadukkaita työpaikkoja. Suurena puutteena Atlantin rannikolla on kuitenkin etenkin suurille huviveneille sopivien ankkuripaikkojen vähäisyys. Toisaalla räjähdysmäisesti laajentunut risteilymatkailu ei ole vielä saanut jalansijaa Atlantilla. Atlantti-strategiaan olisi sisällytettävä mahdollisuudet tämän alan kehittämiseen.

²⁷ Euroopan meripäivän 2010 työpaja ”Towards a European Young Marine Scientists and Technologist Forum”: www.eurocean.org/euymast/.

²⁸ KOM(2010) 352 lopullinen, 30.6.2010.

3. EU:N VÄLINEET

Mereen merkittävällä tavalla vaikuttavien ja huomattavan paikallisen autonomian mahdollistavien EU:n säädösvälineiden soveltamisaika on pikku hiljaa päättymässä, ja EU:n ohjelmakaudelle 2014–2020 tarkoitettuja rahoitusvälineitä valmistellaan parhaillaan. Nyt ja lähitulevaisuudessa tehtävät ohjelmasuunnittelua koskevat päätökset vaikuttavat koko kyseisen kauden ajan. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että Atlanttiiin liittyvät sidosryhmät ovat valmiita käyttämään kyseisiä välineitä vastatakseen edellä määriteltuihin haasteisiin. Tärkeimmät välineet ovat:

- Yhteinen strategiakehys rakennerahoitukselle, jonka mukaisesti Eurooppa 2020 -strategian tavoitteet muutetaan keskeisiksi toimiksi erityisesti energia- ja ympäristöaloilla. Määritellään keskeiset toimet suhteessa yleistavoitteisiin ja lippulaiva-aloitteisiin. Yhteinen strategiakehys käsittää toimet, joita nykyisin rahoitetaan koheesiorahastosta, Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta, Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta, ja siinä määritellään yhteydet ja koordinoitimekanismit EU:n muihin välineisiin, kuten tutkimusta, innovointia ja elinikäistä oppimista koskeviin ohjelmiin sekä verkostoihin nähden.
- Horisontti 2020 – tutkimuksen innovoinnin ja teknologian kehittämisen yhteinen strategiakehys, joka kytkeytyy tiukasti kansallisiin tutkimusohjelmiin huippuosaamisen edistämiseksi, yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Tutkimus, innovointi ja teknologian kehittäminen voivat luoda merkittäviä kasvumahdollisuuksia, jotka tasapainottavat perinteisten meriteollisuusalojen supistumista. Meneillään olevassa SEA-ERA-hankkeessa määritellään Atlantin alueelle erityiset prioriteetit, jotka voidaan ottaa huomioon uuteen puiteohjelmaan liittyvissä työohjelmissa.
- Yhteisen kalastuspolitiikan uudistus. Komissio on tehnyt ehdotuksen uudistussuunnitelmasta²⁹, joka käsittää kunnianhimoiset alueellistamis- ja yksinkertaistamistavoitteet. Vaikka tavoitteita, yhteisiä vähimmäisvaatimuksia, tuloksia ja niiden toteutusaikataulua koskevat keskeiset päätökset tehdään EU:n tasolla, jäsenvaltioiden olisi voitava päättää joustavasti muista kalastuksenhoitotoimenpiteistä komission valvonnassa ja EU:n lainsäädäntöä noudattaen. Atlantin alueen jäsenvaltiot ovat ilmaisseet tyytyväisyytensä tähän hajauttamiseen ja odottavat sen johtavan kalastuksenhoitoon, jossa aiempaa nopeammin ja tehokkaammin pystytään reagoimaan muuttuviin ekologisiin tai taloudellisiin olosuhteisiin.
- Meristrategiadirektiivi³⁰, joka tarjoaa puitteet ympäristön hyvän tilan saavuttamiselle tai säilyttämiselle meriympäristössä viimeistään vuonna 2020. Ympäristön hyvä tila määritellään merialueitasolla³¹, minkä vuoksi ympäristön

²⁹ KOM(2011) 417.

³⁰ Direktiivi 2008/56/EY, 17.6.2008.

³¹ Direktiivin 4 artiklan mukaisesti Koillis-Atlantin merialue jakautuu neljään osa-alueeseen seuraavasti: i) Pohjanmeri sen laajemmassa merkityksessä, mukaan luettuina Kattegat ja Englannin kanaali; ii) Kelttienmeri; iii) Biskajanlahti ja Iberian niemimaan rannikko; iv) Atlantin valtamerellä sijaitseva

hyvän tilan määrittely, seuranta ja arviointi on tehtävä yhteistyönä rannikkovaltioiden kesken.

- Merivalvontaa, meriosaamista ja merten aluesuunnittelua koskevat meripolitiikan lippulaiva-aloitteet. Niissä vahvistetaan EU-tason vaatimukset, mutta ne käsittävät myös erityisesti Atlantin alueeseen liittyviä toimenpiteitä. Esimerkiksi meriosaamisen parantamisessa käytettäisiin hyväksi erillisiä ”tarkastuspisteitä” Biskajanlahtea, Kelttienmerta, Iberian nimimaan rannikkoa ja Makaronesiaa koskevien meren seurantaohjelmien puutteiden, päällekkäisyyksien ja painopisteiden määrittelemiseksi.
- Ulkopolitiikan välineet kuten EKR (Euroopan kehitysrahasto) ja kriittisiä merireittejä koskeva EU:n ohjelma kolmansien maiden saamiseksi mukaan Atlantin laivaliikenteen suojeluun; tässä on merkitystä myös vuoropuhelulla, jota käydään Atlantin alueella olevien kumppanien kanssa kansainvälisellä (IMOn puitteissa) ja kahdenvälisellä tasolla.
- Edellä esitetyissä puitteissa tarvitaan tutkimuksen, pilottihankkeiden, vuoropuhelujen, kumppanuuksien sekä strategisiin ja ohjelmaehdotuksiin tehtävien investointien priorisointia, jotta tuloksena olisi Atlanttia mahdollisimman paljon hyödyttävä paketti.

4. STRATEGIAN TOTEUTTAMINEN

Atlantti-strategia ei toimi pelkästään EU:n toimielinten voimin, vaan se edellyttää jäsenvaltioiden, alueiden, paikallisviranomaisten, yksityissektorin sekä ajatushautomoiden sitoutumista. Sen vuoksi strategian laadinta Atlantin valtameren alueelle nojaa seuraaviin periaatteisiin:

- Atlantin alueella sijaitsevien jäsenvaltioiden, alueiden sekä muiden sidosryhmien aktiivinen sitoutuminen ja aloitteellisuus toimien suunnittelussa ja toteutuksessa, mukaan luettuna paikallisten toimintaryhmien panos. Viimeksi mainitut ovat julkisten ja yksityisten kumppanien muodostamia ryhmiä, jotka saavat erityistukea Euroopan kalatalousrahastosta ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta EU:n varoilla rahoitettavien hankkeiden määrittelyä varten. Tällainen omatoimisuuteen ja alhaalta ylös etenemiseen perustuva toimintamalli on tuonut paikallisyhteisöille varoja uudenlaisen taloudellisen toiminnan kehittämiseen alueilla, joilla perinteiset mahdollisuudet vähenevät, ja sitä olisi käytettävä myös vuoden 2013 jälkeisellä uudella rakennerahoituskaudella.
- Kansainvälisen yhteistyön edistäminen seuraavilla aloilla: havainnointi, tietojen jakaminen, merten arviointi, tutkimus, laivojen aiheuttamien päästöjen ja pilaantumisen vähentäminen, turvallinen merenkulku, satamaturvallisuus, merirosvouksen torjunta sekä laittoman, sääntelemättömän ja ilmoittamattoman kalastuksen torjunta.

Makaronesian luonnonmaantieteellinen vyöhyke eli Azoreja, Madeiraa ja Kanariansaaria ympäröivät vedet.

- Toimintasuunnitelman hyväksyminen strategialle vuoden 2013 loppuun mennessä, mukaan luettuina hankkeet ja toimet, joiden tukemista suositellaan.
- ”Älykäs hallintotapa” strategian toteuttamiseksi nykyisiin rakenteisiin nojaten.

Strategian toteutuksen välineet:

- tehostettu yhteistyö – kokoukset, konferenssit, työpajat, online-keskusteluryhmät ja tiedottamisen verkkosivustot,
- kohdennetut toimet jo olemassa olevien sopimusten ja rakenteiden puitteissa (esim. Ospar-yleissopimus, alueelliset kalastusjärjestöt ja Kansainvälinen merenkulkujärjestö),
- strateginen yhdistelmä 3 jaksossa määriteltyjä EU:n rahoitus- ja lainsäädäntövälineitä Atlanttia koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ensimmäiseksi perustetaan Atlantti-foorumi, joka mahdollistaa jäsenvaltioiden, parlamentin, alueviranomaisten, kansalaisyhteiskunnan sekä nykyisten ja syntymässä olevien toimialojen osallistumisen. Sen yhteydessä järjestetään sarja työpajoja edellä kuvatuista haasteista ja mahdollisuuksista sekä ajatushautomo ehdottamaan vaihtoehtoisia tapoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Foorumin on tarkoitus aloittaa työnsä vuonna 2012, ja se lopetetaan vuonna 2013.